

PROBLEME ACTUALE ALE SĂNĂTĂȚII OCUPAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Grigore FRIPTULEAC¹,
Ion BAHNAREL², Mihai PÎSLĂ, Iurie PÎNZARU²,
1Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie Nicolae Testemițanu,
2Centrul Național de Sănătate Publică

Summary

Current problems of occupational medicine in the Republic of Moldova

Analysis of the current situation in the Republic of Moldova revealed no Occupational Health Service, its functions being carried out by the Service of State Surveillance of Public Health, 8.5 units of doctors in professional pathology and family doctors. The system of staff training in occupational medicine doesn't exist. As a result, the diagnosis of occupational disease is put very rarely – by 6 to 15 cases annually during the last time. Occupational Health Service needs urgent reforms.

Keywords: occupational health, professionals, occupational diseases

Резюме

Актуальные проблемы медицины труда в Республике Молдова

Анализируя реальную ситуацию в Республике Молдова, было установлено отсутствие службы медицины труда, функции которой выполняет отдел гигиены труда службы государственного надзора общественного здоровья, 8,5 единиц врачей профессиональных заболеваний и семейных врачей. Отсутствует система подготовки кадров в сфере медицины труда. Следовательно, диагноз профессионального заболевания устанавливается очень редко, в последнее время 6-15 случаев в год. Медицина труда требует внедрения срочных реформ.

Ключевые слова: медицина труда, кадры, профессиональные заболевания

Introducere

Serviciul de sănătate la locul de muncă are importanță majoră pentru buna stare a sănătății populației, a următoarelor generații și pentru economia națională. Lipsa unui asemenea serviciu este o problemă actuală, deoarece în ultimul deceniu s-au dezvoltat întreprinderi cu diverse forme de proprietate, are loc revitalizarea uzinelor/întreprinderilor, a crescut esențial numărul de întreprinderi mici și mijlocii unde se implementează tehnologii noi.

La începutul anului 2013, în Republica Moldova activau în diverse ramuri ale economiei 1.173.000

angajați, inclusiv 49,5% femei. În fiecare domeniu de activitate sunt anumiți factori de risc din mediul ocupațional, care determină un șir de maladii profesionale. Pentru monitorizarea stării de sănătate a angajaților, diagnosticarea la timp a maladiilor, pentru tratament, promovarea sănătății la locul de muncă etc. este necesară crearea unui serviciu specializat, cum ar fi **serviciul de sănătate ocupațională**, cu specialiști bine instruiți. Această prevedere corespunde întocmai cerințelor Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 161/1985 și *Strategiei globale a Organizației Mondiale a Sănătății privind sănătatea în muncă pentru toți* (1996), conform căreia, pentru a proteja lucrătorii împotriva bolii și a prejudiciului care rezultă din ea sau din condițiile de muncă, **se recomandă** fondarea la locul de muncă a serviciilor de sănătate pentru toți lucrătorii. În Republica Moldova, acest serviciu lipsește, de aceea se impune studierea și implementarea practicii țărilor dezvoltate în acest sens.

Material și metode

În scopul elaborării Conceptului privind serviciul de sănătate ocupațională și a actelor normative conexe, a fost studiat actualul sistem de asistență medicală acordată angajaților care activează în condiții nocive și nefavorabile de muncă din Republica Moldova, sistemul universitar de pregătire a cadrelor, eficiența diagnosticului bolilor profesionale.

Rezultate și discuții

Sănătatea la locul de muncă reprezintă unul dintre cele mai importante domenii ale politicii Organizației Internaționale a Muncii, OMS și Uniunii Europene. Scopul final al activității de sănătate și securitate în muncă este protejarea vieții și sănătății angajaților împotriva riscurilor de accidentare și îmbolnăvire profesională, ce pot apărea, și concomitent crearea unor condiții de muncă care să le asigure acestora confortul fizic, psihic și social.

Condițiile în care se desfășoară procesele de muncă, progresul tehnic în dezvoltarea echipamentelor de lucru, intensitatea efortului mental, volumul din ce în ce mai mare și complexitatea informațiilor de recepționat și prelucrat solicită organizarea și desfășurarea muncii și activităților social-administrative în baza noilor principii de cunoaștere, înțelegere și aplicare a standardelor și normelor de sănătate și securitate a muncii.

Pentru asigurarea condițiilor de muncă favorabile și acordarea asistenței medicale angajaților, la ora actuală în Republica Moldova există un șir de documente legislative și normative, printre care: *Legea securității și sănătății în muncă*, nr. 186-XVI din

10.07.2008; *Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice*, nr. 10-XVI din 03.02.2009; *Politica Națională de Sănătate*, aprobată prin Hotărârea Guvernului RM nr. 886 din 06.08.2007; Hotărârea Guvernului nr. 1223 din 9 noiembrie 2004 *Privind aprobarea Nomenclatorului profesiilor și funcțiilor cu condiții de muncă vătămătoare, activitatea cărora acordă dreptul la concediu de odihnă anual suplimentar plătit și durata zilei de muncă redusă a personalului medico-sanitar*, Hotărârea Guvernului nr. 1032 din 20.12.13 *Cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de Sănătate publică 2014–2020*; *Ordinele Ministerului Sănătății nr. 132 din 17 iunie 1996 Privind examenele medicale obligatorii la angajare și cele periodice ale salariaților care sunt expuși factorilor nocivi și nefavorabili și nr. 257 din 08.11.1996 Despre perfecționarea serviciului de depistare, tratare și profilaxie a maladiilor profesionale în republică etc.*

În actele enumerate, și nu numai, sunt reflectate parțial sau mai pe larg aspectele de sănătate ocupațională a lucrătorilor din economia națională.

În pofida faptului că până la ora actuală în Republica Moldova n-a fost ratificată Convenția nr. 161 privind Serviciile de Sănătate a Muncii (1985), unele măsuri pentru implementarea unor prevederi ale Convenției totuși au fost efectuate. Ele sunt reflectate parțial în documentele legislative existente, în care sunt specificate acțiunile mai multor autorități competente – Ministerul Sănătății, în special Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în special Inspekția Muncii; Consiliul Național al Sindicatelor din Moldova; Consiliul Național al Patronatelor din Moldova etc. Pe parcursul anilor au fost ratificate Convenția nr. 155 privind Igiena și Securitatea Muncii (1981), Convenția OIM nr. 187 privind cadrul de promovare a securității și sănătății în muncă (2006). La moment sunt elaborate și prezentate guvernului pentru examinare proiectele de Hotărâre de guvern pentru aprobarea Concepției Serviciului Sănătate Ocupațională și Hotărâre de guvern pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății angajaților supuși acțiunii factorilor de risc profesional.

Asistența medicală profilactică în Republica Moldova este asigurată de Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, în care activează medici și asistenți în igiena muncii. Acești specialiști supraveghează și monitorizează starea de sănătate a lucrătorilor în relație cu mediul ocupațional, determină activitățile de producere cu factori nocivi și nefavorabili, care necesită efectuarea obligatorie a examenelor medicale, investighează și estimează

factorii de risc din mediul ocupațional, elaborează măsuri de profilaxie.

A doua parte a asistenței medicale – cea curativă, privind patologia profesională, se realizează, în principiu, de toate instituțiile medico-sanitare publice, parțial și private, însă practic fără a avea medici specialiști în patologia profesională.

În toată republica sunt doar 8,5 unități de medici în patologia profesională (Chișinău – 2,0; Bălți – 1,0; Călărași – 1,0; Hâncești – 1,0; Râșcani – 1,0; Ceadâr-Lunga – 1,0; Florești – 1,0; Strășeni – 0,5), care au o pregătire generală de medic-internist, fără să fi trecut vreo specializare în domeniul dat.

La moment, în componența unor întreprinderi funcționează doar 78 de instituții medico-sanitare (puncte medicale). Din lipsa personalului instruit și aparatajului necesar, unele funcții nu sunt executate, și anume:

- evaluarea riscului de la acțiunea factorilor nocivi și periculoși pentru sănătate, care persistă la locul de muncă;
- participarea la elaborarea programelor de perfecționare a proceselor tehnologice, de asemenea, de încercare și evaluare igienică a mașinilor și instalațiilor noi;
- consultarea lucrătorilor în problemele de protecție a sănătății, de securitate și igienă a muncii, de asemenea, în ergonomie și utilizarea echipamentelor de protecție individuală și colective;
- participarea la efectuarea măsurilor de reabilitare profesională;
- colaborarea în asigurarea informatizării, organizarea instruirii și educației în domeniul protecției sănătății lucrătorilor în producție, igienei muncii și ergonomiei.

În Republica Moldova, în prezent funcționează în total 1187 instituții medico-sanitare publice (IMSP) – spitale republicane, municipale, raionale, centre ale medicilor de familie și de sănătate autonome, oficii ale medicilor de familie, inclusiv 57 instituții medicale private.

Acordarea asistenței medicale angajaților întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, asociațiilor, cooperativelor din toate sectoarele economiei naționale, expuși acțiunii factorilor de risc din mediul ocupațional, se efectuează de către 148 instituții medicale, inclusiv 24 private, amplasate în toate teritoriile administrative ale țării. Aceste instituții acordă asistență medicală angajaților prin sau fără contracte, dar contra plată.

Instituțiile medicale care efectuează examenele medicale de angajare și cele periodice angajaților în condiții de risc profesional nu sunt dotate cu

aparataj și echipament medical specializat pentru depistarea timpurie a patologiilor profesionale, adică sunt apreciate drept instituții de profil general în acordarea serviciilor de sănătate pentru populație, inclusiv angajaților în condiții nocive și nefavorabile de muncă.

În componența Comisiilor medicale pentru desfășurarea examenelor medicale periodice angajaților care activează în condiții nocive și nefavorabile, sunt incluși medici de diferite profiluri, care nu au o pregătire specială universitară și postuniversitară în domeniul patologiilor profesionale (din lipsa lor). La efectuarea examenelor medicale la angajare și periodice a lucrătorilor expuși acțiunii factorilor nocivi și nefavorabili din mediul ocupațional nu participă medici-specialiști în domeniul patologiilor profesionale. Aceasta nu contribuie la depistarea stărilor premorbide ale patologiilor profesionale.

În prezent, Ministerul Sănătății nu dispune de specialiști pregătiți în acordarea serviciilor de sănătate în muncă. Însă condițiile, procesul de muncă și factorii stresanți, precum stresul psihosocial și cel psihoemoțional, unele probleme apărute în acordarea asistenței medicale angajaților la locul de muncă, continuă să influențeze negativ starea de sănătate a populației apte de muncă.

La moment, nici Consiliul Național de patologii profesionale, constituit prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 257, practic nu este funcțional din lipsa specialiștilor calificați

Formarea medicilor-specialiști în patologia profesională prin rezidențiat în prezent nu se efectuează. Pregătirea studenților în Igiena muncii și Patologia profesională se efectuează în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie *Nicolae Testemițanu*, Departamentul *Medicina Internă*, Catedrele *Igienă și Igienă generală*, unde numărul de ore de studiu este insuficient. Perfecționarea medicilor de diferite profiluri în patologia profesională de asemenea nu se efectuează.

Supravegherea sănătății angajaților în relație cu factorii de risc din mediul ocupațional este pusă în sarcina medicilor-igieniști din cadrul a 36 de Centre de Sănătate Publică municipale și raionale și a Centrului Național de Sănătate Publică, subordonate Ministerului Sănătății.

Lipsa unor servicii specializate de sănătate ocupațională cu capacități de consultare, diagnosticare, tratament și dispensarizare a bolilor profesionale și cronice nu permite întreprinderea unor măsuri concrete și efective de recuperare a sănătății angajaților. Mai mult ca atât, o atare situație provoacă pierderi economice și sociale considerabile și irecuperabile.

Reieșind din situația existentă în republică, diagnoza de boală profesională este pusă foarte rar. În special, în anul 2009 au fost înregistrate în total 14 cazuri de boli profesionale, în 2010 – 12, în 2011 – 19, în 2012 – 13 cazuri, în 2013- 6 cazuri, iar de la independența Republicii Moldova (1991) până în prezent au fost înregistrate doar 834 cazuri cu 884 afectați. Comparativ, unele state, unde sănătatea ocupațională este susținută și activează institute specializate, înregistrează anual 2000–5000 cazuri de boli profesionale (Germania, Suedia, Finlanda etc.). Evident, marea majoritate a bolilor cauzate de factorii de risc de la locul de muncă n-au fost înregistrate ca profesionale.

Aderarea la Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 161/1985 privind serviciile de sănătate în muncă va permite crearea unui serviciu de medicină a muncii, conform principiilor contemporane, capabil să soluționeze problemele legate de protecția sănătății angajaților.

Actualmente, conform Ordinului Ministerului Sănătății nr. 103 din 10.02.2012 *Cu privire la instituirea grupului de lucru*, se lucrează asupra Concepției privind crearea serviciului de medicina muncii în Republica Moldova, care prevede ratificarea Convenției nr. 161 din 1985, precum și alte măsuri concrete în acest domeniu.

Concluzie

Sistemul de asistență medicală a angajaților în muncă în Republica Moldova este inefficient. Sunt necesare reforme privind formarea serviciului de sănătate ocupațională, pregătirea cadrelor, eficientizarea organizării examenelor medicale și a promovării sănătății la locul de muncă.

Bibliografie

1. Cocârlă A. *Medicina ocupațională* (vol. 1). Cluj-Napoca: Editura Medicală Universitară "Iuliu Hațieganu", 2009, 868 p.
2. *Convenția OIM nr. 161/ 1985 privind serviciile de sănătate în muncă.*
3. Friptuleac Gr., Meșină V. *Sănătatea și factorii ocupaționali*. Chișinău: Bons Offices, 2006, 132 p.
4. *Good practice in Occupational Health Services: A Contribution to Workplace Health*. WHO Regional Office for Europe, 2002, 80 p.
5. Toma I. *Medicina muncii*. Craiova: Editura Sitech, 2006, 824 p.

Grigore Friptuleac, dr. hab. med.,
profesor universitar, Om Emerit
E-mail: grigore.fruptuleac@usmf.md
Tel.: (373) 22 205 464, 079560448